

de clar în literatura Lituaniei și Poloniei de atunci. Astfel, după Maciej Strykowski, în Vitebsk și Tver' populația era tot rusă¹. Aceeași afirmație o găsim și în Cronica lui M. Bielski, foarte răspândită în secolul al XVI-lea². Concepția aceasta privitoare la unitatea întregului popor rus din cele trei state (Rusia, Polonia și Lituania) este, de fapt, mai veche, transmisă în primul rînd de realitatea veche, de letopisețele ruse, de J. Długosz (secolul al XV-lea)³ și M. Miechowita (secolul al XVI-lea). Această concepție a pătruns și în secolul al XVII-lea.

În epoca în care au fost întocmite statutele Lituaniei, inclusiv cel de-al treilea, probabil nu se pune de loc problema ce reprezintă limba lor rusă, cu particularitățile ei. Aceasta era limba folosită de populația rusă din Marele Cnezat Lituanian, adoptată timp de mai multe secole aici ca limbă a statului. Ea este, cum s-a văzut, și limba în care, datorită unor condiții istorice specifice, au fost redactate cele mai vechi cronicile lituaniene. De-abia în secolul al XVI-lea apar în Lituania autori care scriu în latină și polonă, iar, o dată cu dezvoltarea mișcării reformate, și în lituaniană⁴. Limba rusă era folosită oficial în administrația internă și în treburile judecătorești. Numai actele cu caracter internațional și privilegiile latifundiare din vremea cneazului Iagello, în forma lor stabilită de documente, erau redactate în latinește. Firește, în aceste condiții limba rusă trebuia să capete în Marele Principat Lituanian, cum s-a și întîmplat de altfel, o dezvoltare și, deci, o coloratură particulară.

În timpul celui de-al treilea statut, la Moscova limbii acesteia i se spunea *lituaniană*. La prima vedere, denumirea pare cu totul stranie. În realitate, limba aceasta semăna foarte mult cu cea în care scriau și vorbeau moscoviții. Era aceeași limbă rusă, folosită, însă, în două state diferite. Mai precis, erau două variante ale limbii ruse, care, evoluind în state diferite, era natural să prezinte deosebiri esențiale. Aceste deosebiri lingvistice s-au creat nu numai ca urmare a deosebirilor caracteristice vieții social-istorice în cele două țări, ci și ca rezultat al influențelor din partea limbilor străine cu care vorbitorii lor veneau în contact. În limba aceasta pătrund particularități deosebite în Lituania și Moscova. Cauza principală a deosebirilor era dată însă de specificul vieții istorice și economice a ambelor state, de specificul evoluției lor culturale și de relațiile cu alte popoare, diferite în statul rusesc și în Marele Ducat Lituanian. Influența altor limbi, mai ales a polonei, începe cu timpul să se resimtă tot mai puternic în acea limbă rusă literară și de stat care era folosită în Lituania. De aceea, la Moscova, alături de denumirea *limbă lituaniană* (*lito-*

¹ Vezi *Kronika Polska, Litewska, Żmódzka i wszystkich Rusi*, Varșovia, 1846, vol. I, p. 95—111; vol. II, p. 58. Vezi și Aleksander Rogow, *Maciej Strykowski i historiografia ukraińska XVII wieku*, „Slavia Orientalis”, XIV, 1965, nr. 3, p. 311—329.

² Vezi *Kronika Polska Marcina Bielskiego. Zbiór pisarzy polskich*, vol. XI, Varșovia, 1829, p. 125—127, 129, 133, 144; vol. XII, Varșovia, 1830, p. 108—109.

³ În opere cu conținut religios, ca, de ex., *Catechismusa prasty szadei*, prima carte în lituaniană (1547) a lui Martynas Mažvydas. Vezi și *Senoji lietuviška knyga. Pirmosios lietuviškos knygos 400 metų išleidimo sukaikčiai paminėti* (sub redacția lui K. Korsakas, P. Pakarklis, J. Krupas, V. Mykolaitis), Kaunas, 1947. Cf. și K. Korsakas, *Lietuviškos knygos 400 metų kelias*, în „Literatura ir kritika”, Kaunas, 1949, p. 35—63; M.N. Peterson, *Očerki litovskogo jazyka*, Moscova, 1955, p. 5—12.